

Phát triển năng lực nghiên cứu khoa học cho giáo viên tiểu học

Phan Thái Hiệp

Email: thayhiepphapt2@gmail.com
Trường Đại học Vinh
182 Lê Duẩn, thành phố Vinh,
tỉnh Nghệ An, Việt Nam

TÓM TẮT: Nghiên cứu khoa học không chỉ là nhiệm vụ của các nhà quản lý giáo dục mà từ lâu đã trở thành công việc thường xuyên của giáo viên, trong đó có giáo viên tiểu học. Thông qua nghiên cứu khoa học giáo dục tiểu học, giáo viên được nâng cao năng lực chuyên môn, có cơ hội chia sẻ, áp dụng những kinh nghiệm vào thực tế giảng dạy. Năng lực nghiên cứu khoa học giúp giáo viên cải tiến hiệu quả về phương pháp giảng dạy, từ đó sẽ nâng cao chất lượng giáo dục. Đã có nhiều tài liệu về phát triển năng lực nghiên cứu khoa học cho giáo viên, đây là tư liệu hữu ích để tác giả tham khảo. Bài viết phân tích tổng quan tài liệu, hình thành cơ sở lý luận về quản lý hoạt động phát triển năng lực nghiên cứu khoa học cho giáo viên tiểu học. Nghiên cứu này là bước đi hữu ích để tác giả đề xuất biện pháp quản lý hoạt động phát triển năng lực nghiên cứu khoa học cho giáo viên tiểu học trong thời gian tới.

TỪ KHÓA: Năng lực, nghiên cứu khoa học, năng lực nghiên cứu khoa học, giáo viên, tiểu học.

→ Nhận bài 24/12/2023 → Nhận bài đã chỉnh sửa 17/01/2024 → Duyệt đăng 15/3/2024.

DOI: <https://doi.org/10.15625/2615-8957/12410307>

1. Đặt vấn đề

Đảng, Nhà nước và Bộ Giáo dục và Đào tạo ở Việt Nam luôn quan tâm tới công tác phát triển hoạt động nghiên cứu khoa học ở trường phổ thông. Tiến trình đổi mới giáo dục phổ thông đã đạt được nhiều thành tựu đáng kể chắc chắn đã có sự đóng góp từ kết quả của hoạt động nghiên cứu khoa học từ các cán bộ quản lý, giáo viên. Nghiên cứu khoa học được đề cập và quan tâm nhiều nhất trong các văn bản của Đảng, Chính phủ, cụ thể là: Hội nghị lần thứ sáu Ban Chấp hành Trung ương Khóa IX nêu: “Đẩy mạnh nghiên cứu khoa học giáo dục nhằm cung cấp cơ sở khoa học để hoàn thiện đường lối, chính sách giải quyết các vấn đề bức xúc trong giáo dục” [1]; Trong Chiến lược Phát triển giáo dục 2011-2020 cũng khẳng định: “Nghiên cứu và ứng dụng các kết quả nghiên cứu khoa học giáo dục còn hạn chế, chưa đáp ứng kịp các yêu cầu phát triển giáo dục” [2]. Ở bậc học Phổ thông, hoạt động nghiên cứu khoa học nói chung hay năng lực nghiên cứu khoa học của giáo viên phát triển hiệu quả nhất từ những năm đầu của thế kỉ XXI xuất phát từ Dự án Việt Bỉ về “Nâng cao chất lượng đào tạo và bồi dưỡng giáo viên tiểu học, trung học cơ sở các tỉnh miền núi phía Bắc Việt Nam” [3]. Tuy nhiên, hoạt động nghiên cứu khoa học được nhắc nhiều ở các trường đại học, viện nghiên cứu và sản phẩm của hoạt động này được biết đến là các đề tài, đề án nghiên cứu quy mô hay một sản phẩm có hàm lượng khoa học cao như bài báo khoa học. Ở cấp Tiểu học, giáo viên chưa được tiếp cận nhiều với nghiên cứu khoa học, mức độ nghiên cứu đơn giản hơn thể hiện qua sản phẩm nghiên cứu là: sáng kiến (Nghị định 13/2012/

NĐ-CP), biện pháp giúp đỡ học sinh tiến bộ, biện pháp làm tốt công tác chủ nhiệm,... Để thực hiện đổi mới căn bản toàn diện giáo dục - đào tạo theo Nghị quyết 29-NQ/TW, đòi hỏi nhà giáo ở mọi cấp học, trong đó có giáo viên tiểu học phải phát triển năng lực nghiên cứu khoa học để tự thay đổi mình và cũng nhằm “Nâng cao chất lượng giáo dục toàn diện, chú trọng giáo dục lí tưởng, truyền thống, đạo đức, lối sống, ngoại ngữ, tin học, năng lực và kĩ năng thực hành, vận dụng kiến thức vào thực tiễn” [4].

Ngày nay, giáo viên đã xác định dạy học và nghiên cứu khoa học là hai nhiệm vụ tồn tại song song, nghiên cứu khoa học giúp giáo viên phát triển chuyên môn bản thân, nâng cao chất lượng dạy học và giáo dục. Xuất phát từ thực tiễn của quá trình giáo dục cũng làm nảy sinh vấn đề cần thực hiện nghiên cứu khoa học. Như vậy, năng lực nghiên cứu khoa học trở thành một nhu cầu, một động lực tất yếu cần phát triển cho giáo viên. Để xây dựng được biện pháp quản lý hoạt động phát triển năng lực nghiên cứu khoa học cho giáo viên tiểu học trong thời gian tới, bài viết phân tích tổng quan tài liệu, hình thành cơ sở lý luận về quản lý hoạt động phát triển năng lực nghiên cứu khoa học cho giáo viên tiểu học.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Phương pháp và đối tượng nghiên cứu

Tác giả sử dụng phương pháp nghiên cứu tài liệu, xin ý kiến các nhà khoa học, nhà quản lý giáo dục để phân tích, tổng hợp lý luận và thực tiễn về năng lực nghiên cứu khoa học của giáo viên tiểu học. Phương pháp này được tác giả thực hiện như sau: Tìm kiếm tư liệu về

năng lực nghiên cứu khoa học của giáo viên tiểu học từ các tạp chí uy tín trong và ngoài nước; Nghiên cứu và tổng hợp những yêu cầu về năng lực nghiên cứu khoa học của giáo viên tiểu học ở các văn bản pháp lý đang có hiệu lực thi hành; Kế thừa, phát triển nội dung về năng lực nghiên cứu khoa học của giáo viên tiểu học trong các tài liệu đã được xuất bản và đang được sử dụng tại các cơ sở giáo dục; Hội thảo, trao đổi và phân tích hồ sơ chuyên môn về năng lực nghiên cứu khoa học của giáo viên ở các trường tiểu học; Tham khảo, xin ý kiến các nhà khoa học chuyên ngành, các cán bộ quản lý chuyên môn giáo dục tiểu học về năng lực nghiên cứu khoa học; Phân tích toàn bộ thông tin đã tổng hợp được và xây dựng khung lý luận về phát triển năng lực nghiên cứu khoa học cho giáo viên tiểu học.

Đối tượng nghiên cứu: Phát triển năng lực nghiên cứu khoa học cho giáo viên tiểu học.

2.2. Kết quả nghiên cứu

2.2.1. Cơ sở khoa học của vấn đề nghiên cứu

a. Tổng quan nghiên cứu về năng lực nghiên cứu khoa học của giáo viên tiểu học

Có 5 loại hình nghiên cứu khoa học, đó là: Nghiên cứu cơ bản; Nghiên cứu ứng dụng; Nghiên cứu triển khai; Nghiên cứu thăm dò; Nghiên cứu dự báo. Đối với giáo viên tiểu học, loại hình nghiên cứu ứng dụng là phổ biến nhất [5]. Nghiên cứu khoa học trong giáo dục có những ý nghĩa sau đây: Phát triển tư duy của giáo viên và cán bộ quản lý giáo dục một cách hệ thống theo hướng giải quyết vấn đề mang tính chất nghề nghiệp; Tăng cường năng lực giải quyết vấn đề và đưa ra các quyết định về chuyên môn một cách chính xác; Khuyến khích giáo viên và cán bộ quản lý giáo dục nhìn lại quá trình và tự đánh giá [6]. Một trong những nội dung quan trọng trong nghiên cứu khoa học giáo dục nói chung, khoa học quản lý giáo dục nói riêng là tổng kết kinh nghiệm quản lý giáo dục. Để nghiên cứu nội dung này, đòi hỏi giáo viên và cán bộ quản lý giáo dục phải nhìn nhận, đánh giá lại hoạt động sư phạm, hoạt động quản lý giáo dục của mình một cách có hệ thống; chỉ ra những nguyên nhân của thành công cũng như những nguyên nhân của sự hạn chế, thiếu sót; đúc rút các bài học kinh nghiệm... Chính những việc làm này sẽ tác động trực tiếp đến việc dạy học và công tác quản lý giáo dục trong các nhà trường [7].

Từ năm 2007, dưới sự cho phép và chỉ đạo từ Bộ Giáo dục và Đào tạo, Dự án Việt Bỉ đã tổ chức tiếp cận và phổ biến cách thức thực hiện đề tài nghiên cứu khoa học mang tính ứng dụng trên cơ sở lý thuyết Action research do Tiến sĩ KrisTan - chuyên gia giáo dục, quốc tịch Hồng Kông và nhóm chuyên gia giáo dục Việt Nam soạn thảo [3]. Đây là phương pháp nghiên cứu với mục đích cải thiện và nâng cao chất lượng dạy học và giáo dục học

sinh phù hợp với các cấp học phổ thông, thời điểm đó đã có rất nhiều giáo viên trên thế giới thực hiện hiệu quả. Từ năm 2010, Bộ Giáo dục và Đào tạo triển khai lý thuyết nghiên cứu khoa học của Dự án Việt Bỉ đến giáo viên các cấp học phổ thông, trong đó có giáo viên tiểu học. Khi thực hiện nghiên cứu khoa học theo lý thuyết này, giáo viên sẽ được hỗ trợ nhiều bằng phương tiện công nghệ thông tin. Khi thực hiện nghiên cứu khoa học, giáo viên sẽ nhận thấy: Khả năng ứng dụng cao của sản phẩm nghiên cứu khoa học trong lớp học, trong trường học; Những kết quả nổi trội đặc biệt đối với giáo viên tiểu học trong điều kiện họ dạy 2 buổi/ngày bao gồm hoạt động giảng dạy và chủ nhiệm; Khi thực hiện nhiệm vụ nghiên cứu, giáo viên có thể học tập từ đồng nghiệp ở khắp nơi và phổ biến kết quả của mình trong phạm vi rộng do triển khai trên môi trường Internet.

Để phát triển năng lực nghiên cứu khoa học cho giảng viên trường sư phạm, Nguyễn Thị Minh Hồng, Nguyễn Vĩnh Khương (2016) đã đề xuất một số biện pháp: “Nâng cao nhận thức, trách nhiệm của cán bộ, giảng viên về nghiên cứu khoa học; Xây dựng môi trường nghiên cứu khoa học lành mạnh; Đổi mới công tác tài chính cho hoạt động nghiên cứu khoa học; Tổ chức các buổi thảo luận, tập huấn về nghiên cứu khoa học; Khen thưởng và vinh danh các giảng viên có thành tích xuất sắc trong hoạt động nghiên cứu khoa học” [8]. Từ các biện pháp này, chúng tôi nhận ra rằng: Để gắn kết chặt chẽ và đẩy mạnh vai trò của nghiên cứu khoa học trong nâng cao chất lượng giáo dục, nhà trường cần triển khai và tạo môi trường nghiên cứu khoa học phù hợp, động viên khuyến khích giáo viên tham gia các hoạt động nghiên cứu khoa học. Đội ngũ giáo viên cần phát huy tốt năng lực của mình, biến quá trình dạy học thành quá trình tự nghiên cứu khoa học và sử dụng sản phẩm nghiên cứu khoa học. Đây cũng là cơ sở cần thiết để tiến hành đổi mới nội dung, phương pháp giảng dạy để từ đó đào tạo, bồi dưỡng để phát triển nguồn nhân lực chất lượng, đáp ứng nhu cầu ngày càng cao trong bối cảnh hội nhập toàn cầu hiện nay.

Bàn về các năng lực thành phần trong nghiên cứu khoa học, Võ Thị Ai Mĩ (2017) xác định có các năng lực là: “Năng lực quan sát sự vật hiện tượng và xác định vấn đề nghiên cứu; Năng lực thiết lập giả thuyết và dự đoán vấn đề nghiên cứu; Năng lực thu thập và xử lý thông tin về vấn đề nghiên cứu; Năng lực thiết kế thí nghiệm; Năng lực viết báo cáo thuyết trình” [9].

Về nhiệm vụ nghiên cứu khoa học của giáo viên, nghiên cứu của Nguyễn Văn Đệ và cộng sự chỉ ra các nhiệm vụ cụ thể, đó là: “Hướng dẫn học sinh nghiên cứu khoa học; Viết sách, tài liệu tham khảo; Viết bài báo khoa học đăng trên các tạp chí trong nước và quốc tế; Tham gia đề tài cấp trường, cấp tỉnh, thành phố; Báo

cáo tại hội nghị/hội thảo khoa học trong nước” [10].

Qua tổng quan một số nghiên cứu trên, chúng tôi thấy rằng: Năng lực nghiên cứu khoa học là một nội dung khó, nhất là đối với giáo viên tiểu học. Có rất ít công trình nghiên cứu cũng như cơ sở pháp lý, các quy định bắt buộc về nghiên cứu khoa học dành cho giáo viên tiểu học. Song tổng quan là cơ sở để tác giả nghiên cứu và với thực tiễn dạy học hiện nay rất cần có lí luận về năng lực nghiên cứu khoa học cho giáo viên tiểu học. Giai đoạn hiện nay, việc áp dụng khoa học công nghệ là hết sức cần thiết. Hơn ai hết, giáo viên phải tham gia vào phát triển chương trình nhà trường. Nghiên cứu khoa học đối với giáo viên tiểu học phải phát triển từ những sản phẩm như: Biện pháp giảng dạy, giáo dục; biện pháp chủ nhiệm, sáng kiến, đề tài khoa học, bài báo khoa học và trong tương lai giáo viên tiểu học cần có các công trình mang tầm vóc quốc gia, quốc tế như tham gia soạn thảo sách giáo khoa, tham gia biên soạn chương trình mà mình sẽ giảng dạy. Trong phạm vi bài viết này, tác giả dựa vào tổng quan tài liệu để đưa ra lí luận về phát triển năng lực nghiên cứu khoa học cho giáo viên tiểu học mang tính ứng dụng. Nghĩa là hoạt động nghiên cứu khoa học của giáo viên nhằm tạo ra sản phẩm khoa học mà sản phẩm này phục vụ lại việc dạy học của chính giáo viên và học sinh là đối tượng được hưởng lợi từ công trình nghiên cứu của thầy cô mình.

b. Một số khái niệm

Năng lực: Có nhiều khái niệm về năng lực được nêu ra, cụ thể như sau: “Năng lực là khả năng được hình thành và phát triển, cho phép con người đạt thành công trong một hoạt động thể lực, trí lực hoặc nghề nghiệp” [11]; “Năng lực là khả năng đáp ứng một cách hiệu quả những yêu cầu phức hợp trong một bối cảnh cụ thể” [12]; “Năng lực là khả năng hành động, thành công và tiến bộ dựa vào việc huy động, sử dụng hiệu quả tổng hợp các nguồn lực để đối mặt, làm chủ và vận hành chúng một cách hợp lí với những nhiệm vụ, tình huống trong cuộc sống” [13]; “Năng lực là hệ thống các kiến thức, kĩ năng, thái độ cần thiết để thực hiện được các nhiệm vụ, công việc cụ thể của một nghề theo tiêu chuẩn đã đặt ra” [14]; “Năng lực là khả năng thực hiện công việc, nhiệm vụ của giáo viên” [15]. Từ các khái niệm trên, có thể hiểu, năng lực là thuộc tính cá nhân được hình thành, phát triển nhờ tố chất sẵn có và quá trình học tập, rèn luyện, cho phép con người thực hiện thành công một hoạt động nhất định, đạt kết quả mong muốn trong những điều kiện cụ thể.

Năng lực nghiên cứu khoa học: Năng lực nghiên cứu khoa học là khả năng tìm tòi, sáng tạo ra những tri thức khoa học mới, khám phá bản chất và các quy luật vận động của tự nhiên, xã hội và tư duy. Năng lực nghiên cứu khoa học là khả năng thực hiện hoạt động

nghiên cứu khoa học theo mục tiêu xác định nhằm đạt được một kết quả nhất định, giải quyết vấn đề đã đặt ra. Năng lực nghiên cứu khoa học gồm: Phát hiện và giải quyết vấn đề; quan sát; sáng tạo; đọc và tìm kiếm thông tin; tư duy; thiết kế đề cương nghiên cứu; viết báo cáo khoa học; bảo vệ đề tài khoa học [16].

Cấu trúc của năng lực nghiên cứu khoa học bao gồm 3 thành phần: (1) Kiến thức: Kiến thức về chuyên ngành; kiến thức về phương pháp nghiên cứu khoa học; (2) Kĩ năng: Phát hiện vấn đề nghiên cứu; đề xuất giả thiết nghiên cứu; xây dựng đề tài nghiên cứu; thu thập dữ liệu nghiên cứu; phân tích dữ liệu và sử dụng công cụ phân tích; kĩ năng phê phán, phản biện khoa học; kĩ năng lập luận khoa học; kĩ năng viết báo cáo khoa học; (3) Thái độ: Nhiệt tình, say mê khoa học; nhạy bén với các sự kiện xảy ra (hiện tượng khoa học); khách quan, trung thực, nghiêm túc; kiên trì, cẩn thận khi làm việc; tinh thần hợp tác, chia sẻ khoa học [17].

Như vậy, có thể hiểu, năng lực nghiên cứu khoa học là khả năng con người sử dụng kiến thức, kĩ năng và thái độ trong lĩnh vực khoa học nhằm tìm tòi, sáng tạo ra những tri thức mới, khám phá bản chất, các quy luật vận động của tự nhiên, xã hội và tư duy để vận dụng vào thực tiễn theo mục tiêu đã xác định.

Phát triển năng lực nghiên cứu khoa học cho giáo viên tiểu học: Tham gia nghiên cứu khoa học làm gia tăng sự tự tin, thúc đẩy quá trình phát triển năng lực nghề nghiệp, giúp thăng hoa trong công việc giảng dạy và giáo dục của giáo viên hiệu quả nhất [18]. Để tham gia nghiên cứu khoa học, giáo viên phải có kiến thức nghiên cứu, kĩ năng nghiên cứu. Điều này đòi hỏi giáo viên phải có khả năng phân tích và đánh giá tài liệu khoa học liên quan đến nội dung nghiên cứu. Một thành phần quan trọng trong kĩ năng nghiên cứu khoa học là năng lực phê phán. Chính sự phê phán một cách tích cực, giáo viên sẽ có cách tiếp cận chương trình cũng như phương pháp dạy học, giáo dục sáng tạo và có nhiều cải tiến phù hợp [19]. Từ nhiều thập kỉ trước đến nay, nghiên cứu khoa học trong lĩnh vực giáo dục có nhiều thành tựu và sự phát triển lớn lao. Nó góp phần cho sự phát triển giáo dục nói chung và sự phát triển chương trình, sách giáo khoa giáo dục phổ thông nói riêng. Đối với giáo viên, trong quá trình nghiên cứu khoa học hay áp dụng sản phẩm nghiên cứu khoa học, họ sẽ nâng cao chất lượng giảng dạy và giáo dục hiệu quả nhất từ sự cải tiến phương pháp giảng dạy và giáo dục.

Như đã nêu trên, hoạt động nghiên cứu khoa học của giáo viên có nhiều tiến bộ nhưng cũng phải nhìn nhận rằng ở giáo viên tiểu học năng lực nghiên cứu khoa học của họ còn hạn chế, yếu kém vì nhiều lí do khác nhau. Vì vậy, Bộ Giáo dục và Đào tạo đã có chuyên đề bồi dưỡng kiến thức về hoạt động nghề nghiệp theo tiêu

chuẩn chức danh nghề nghiệp cho giáo viên tiểu học, đó là “Năng lực tự học và nghiên cứu khoa học, ứng dụng kết quả nghiên cứu trong giáo dục học sinh tiểu học” [20].

Như vậy, phát triển năng lực nghiên cứu khoa học cho giáo viên tiểu học là quá trình bồi dưỡng nhằm gia tăng kỹ năng nghiên cứu khoa học, đáp ứng tốt quá trình lao động sư phạm theo tiêu chuẩn chức danh nghề nghiệp của giáo viên tiểu học.

Năng lực nghiên cứu khoa học cho giáo viên tiểu học và biểu hiện của các năng lực thành phần:

Nghiên cứu khoa học đối với giáo viên tiểu học là một công việc khó khăn với nhiều thách thức. Hơn nữa, nghiên cứu khoa học vốn được xem là điều mới mẻ về mặt học thuật, mặc dù trước khi ra trường, giáo viên đã được đào tạo ở trường sư phạm về nội dung này. Ở một nghiên cứu trước đó, chúng tôi đã phân tích về năng lực nghiên cứu khoa học và biểu hiện của các năng lực thành phần này đối với giáo viên tiểu học, cụ thể như sau: 1) Năng lực viết sáng kiến/đề tài khoa học: Năng lực viết biện pháp giúp đỡ học sinh tiến bộ trong học tập trong hội thi giáo viên giỏi các cấp; Năng lực viết biện pháp nâng cao chất lượng công tác chủ nhiệm lớp trong hội thi giáo viên chủ nhiệm giỏi các cấp; Năng lực tham gia viết tham luận trong các hội thảo, ki yếu về giáo dục tiểu học; Năng lực viết bài báo trên các tạp chí khoa học giáo dục tiểu học; Năng lực tham gia vào các dự án, đề án về đổi mới giáo dục tiểu học; 2) Hướng dẫn đồng nghiệp phương pháp nghiên cứu khoa học: Có kiến thức về phương pháp nghiên cứu khoa học để hướng dẫn đồng nghiệp viết tham luận, biện pháp, sáng kiến, đề tài nghiên cứu, bài báo khoa học; Có kỹ năng chấm sáng kiến và giúp đỡ đồng nghiệp lập đề cương nghiên cứu; Nghiên cứu và vận dụng được những kết quả nghiên cứu khoa học về giáo dục tiểu học vào thực tế dạy học/giáo dục [21].

Cấp Tiểu học là cấp học phổ thông có nhiều điểm khác biệt với các cấp học cao hơn. Giáo viên tiểu học phải phụ trách một lớp, dạy học nhiều môn và làm công tác chủ nhiệm. Mặt khác, kiến thức cung cấp cho học sinh tiểu học cũng ở mức sơ giản nên mức độ nghiên cứu khoa học của giáo viên cũng chỉ ở mức ứng dụng như vừa nêu trên. Nhưng không phải vì thế mà chúng ta xem nhẹ hoạt động nghiên cứu khoa học. Hoạt động nghiên cứu khoa học mà giáo viên tiểu học cần hướng tới với những năng lực thành phần nêu trên rất là cần thiết vì nó phục vụ hữu hiệu cho quá trình dạy học của chính giáo viên tham gia nghiên cứu. Ngày nay, dù không chính thức có quy định bắt buộc và cũng không có thời gian dành cho nghiên cứu khoa học của giáo viên tiểu học nhưng nếu không có sản phẩm nghiên cứu khoa học (đơn giản nhất là biện pháp hay sáng kiến) thì

giáo viên tiểu học cũng không đạt được tiêu chí đánh giá chuyên môn hay xét thi đua.

2.2.2. Lí luận về quản lí hoạt động phát triển năng lực nghiên cứu khoa học cho giáo viên tiểu học

a. Tầm quan trọng và sự cần thiết của quản lí hoạt động phát triển năng lực nghiên cứu khoa học cho giáo viên tiểu học

Thường xuyên đổi mới, nâng cao chất lượng giảng dạy là nhiệm vụ của giáo viên, trong đó có giáo viên tiểu học. Việc đổi mới giáo dục xuất phát từ các nghiên cứu khoa học là chủ yếu. Khác với giảng viên các trường đại học, giáo viên tiểu học không có quy định cụ thể về nghiên cứu khoa học. Thay vào đó, hàm lượng nghiên cứu khoa học của giáo viên các trường tiểu học cũng có tập trung vào những cái gọi là: Sáng kiến, đề tài khoa học, biện pháp giúp đỡ học sinh tiến bộ. Nghiên cứu khoa học có ý nghĩa không chỉ đối với các nhà khoa học mà còn có ý nghĩa đối với giáo viên và học sinh. Đối với giáo viên, chất lượng dạy học, giáo dục phụ thuộc rất nhiều vào hoạt động nghiên cứu khoa học của giáo viên đó. Còn với học sinh, lứa tuổi tiểu học, các em được hưởng lợi từ sản phẩm nghiên cứu khoa học của giáo viên.

Trong quá trình lao động sư phạm, giáo viên cần phải đầu tư, nghiên cứu. Nghiên cứu khoa học là một phần quan trọng trong quá trình phát triển năng lực chuyên môn của giáo viên. Nó bao gồm một chuỗi các hoạt động liên quan chặt chẽ với nhau, diễn ra trong quá trình dạy học và luôn luôn thay đổi. Do vậy, hoạt động nghiên cứu khoa học hay năng lực nghiên cứu khoa học của giáo viên phải đáp ứng được sự thay đổi hay tạo ra sự thay đổi. Nghiên cứu khoa học giúp giáo viên: Phát triển tính sáng tạo trong hoạt động dạy và học; Nâng vững những thành tựu mới nhất của khoa học kỹ thuật để hoàn thành xuất sắc nhiệm vụ và tích lũy tri thức; Thích ứng nhanh những thay đổi của môi trường và xã hội; Tự hiểu mình để xác định mục tiêu cần phấn đấu, nhằm đem lại lợi ích cho bản thân, tập thể nhà trường và xã hội.

Tóm lại, quản lí hoạt động phát triển năng lực nghiên cứu khoa học cho giáo viên tiểu học là cơ sở cho việc: Đổi mới phương pháp dạy học và giáo dục; Nâng cao chất lượng giáo dục ở tiểu học; Nâng cao chuyên môn, nghiệp vụ của giáo viên tiểu học; Vận dụng khoa học vào thực tiễn; Nâng cao hiệu quả của hoạt động nghiên cứu khoa học.

b. Nội dung quản lí hoạt động phát triển năng lực nghiên cứu khoa học cho giáo viên tiểu học

- *Lập kế hoạch phát triển năng lực nghiên cứu khoa học cho giáo viên tiểu học*: Theo Trần Kiểm: “Lập kế hoạch là thiết kế các bước đi cho hoạt động tương lai để đạt được những mục tiêu đã xác định thông qua việc

sử dụng tối ưu những nguồn lực (nhân lực, vật lực, tài lực và nguồn thông tin) đã có và sẽ khai thác” [22]. Như vậy, kế hoạch phát triển năng lực nghiên cứu khoa học cho giáo viên tiểu học cũng bao gồm các bước của hoạt động này nhằm hướng tới mục tiêu là phát triển năng lực nghiên cứu khoa học cho giáo viên tiểu học thông qua việc khai thác hiệu quả các nguồn lực liên quan.

Để tiến hành lập kế hoạch phát triển năng lực nghiên cứu khoa học cho giáo viên tiểu học, cán bộ quản lý - hiệu trưởng trường tiểu học cần thực hiện các nội dung gợi ý theo trình tự như sau: Khảo sát nhu cầu nghiên cứu khoa học của cán bộ quản lý, giáo viên, nhân viên nhà trường để làm cơ sở cho việc lập kế hoạch; Lấy ý kiến đóng góp các thành viên tập thể lãnh đạo nhà trường bao gồm các tổ trưởng chuyên môn cho bản dự thảo kế hoạch; Hướng dẫn từng tổ chuyên môn xây dựng kế hoạch phù hợp thực tế ở tổ mình; Hướng dẫn giáo viên xây dựng kế hoạch cá nhân phù hợp với năng lực mỗi giáo viên; Xem xét và tìm kiếm các nguồn lực dự kiến hỗ trợ hoạt động nghiên cứu khoa học của giáo viên; Hoàn chỉnh và ban hành kế hoạch chung căn cứ vào ý kiến đóng góp, năng lực của giáo viên và các nguồn lực. Cần lưu ý thêm rằng: Đề có một kế hoạch chung tốt, nhà quản lý cần đảm bảo mục tiêu chung của kế hoạch, mục tiêu này chính là nâng cao năng lực nghiên cứu khoa học cho toàn đội ngũ, sản phẩm nghiên cứu khoa học thu được của từng giáo viên phải phục vụ trực tiếp cho công tác giảng dạy và giáo dục của họ, từ đó sẽ nâng cao chất lượng giáo dục của nhà trường một cách bền vững.

- *Tổ chức thực hiện hoạt động phát triển năng lực nghiên cứu khoa học cho giáo viên tiểu học:* Với tính chất là một hoạt động quản lý, tổ chức là quá trình hình thành cấu trúc quan hệ giữa các thành viên, giữa các bộ phận, các đơn vị trong nhà trường, thực hiện phân công lao động, phân công nhân sự cho các vị trí, tổ chức phân bổ công việc, quyền hạn và các nguồn lực để thực hiện thành công các kế hoạch đặt ra hướng tới đạt được mục tiêu giáo dục toàn diện của nhà trường. Tổ chức chính là việc sắp xếp, bố trí hợp lý, khoa học các nguồn lực, đảm bảo cho cả hệ thống vận hành thông suốt, đạt được mục tiêu quản lý [23]. Có thể hiểu, tổ chức hoạt động phát triển năng lực nghiên cứu khoa học cho giáo viên tiểu học chính là sự phân công, phân nhiệm, bố trí nhân lực, tài lực phù hợp để thực hiện kế hoạch phát triển năng lực nghiên cứu khoa học cho giáo viên tiểu học.

Ở trường tiểu học, công tác tổ chức hoạt động phát triển năng lực nghiên cứu khoa học cho giáo viên thường được tiến hành cụ thể như sau: Tổ chức bồi dưỡng chuyên đề về phương pháp nghiên cứu khoa học cho giáo viên; Chọn và cử giáo viên đi đào tạo, bồi dưỡng (thông qua các lớp sau đại học) về phương pháp nghiên cứu khoa học; Tạo điều kiện thuận lợi

cho giáo viên tham gia tập huấn, bồi dưỡng, hội thảo về nghiên cứu khoa học do Bộ, Sở, Phòng Giáo dục và Đào tạo, các trường sư phạm tổ chức; Phân công giáo viên cốt cán, giáo viên có nhiều kinh nghiệm hướng dẫn giáo viên mới về nghiên cứu khoa học; Phân công trách nhiệm quản lý nghiên cứu khoa học cho cán bộ quản lý nhà trường (hiệu trưởng, phó hiệu trưởng, tổ trưởng chuyên môn); Tổ chức các phong trào thi đua nghiên cứu khoa học ở nhà trường như hội thi viết sáng kiến, viết biện pháp thi giáo viên giỏi; Tổ chức cho giáo viên tham quan, học tập mô hình nghiên cứu khoa học ở cơ sở giáo dục khác; Dự trù kinh phí hỗ trợ giáo viên tham gia đề tài nghiên cứu khoa học (Đặc biệt là bài báo khoa học); Đầu tư, mua sắm trang thiết bị, phương tiện kỹ thuật, tài liệu phục vụ hoạt động nghiên cứu khoa học.

- *Chỉ đạo thực hiện hoạt động phát triển năng lực nghiên cứu khoa học cho giáo viên tiểu học:* Sau khi kế hoạch đã được xây dựng, cơ cấu tổ chức đã hình thành, nhân sự đã được phân công, phân nhiệm thì phải có cá nhân (Thường là người đứng đầu hoặc được ủy quyền) đứng ra để lãnh đạo/chỉ đạo, dẫn dắt tổ chức (hay gọi là quá trình chỉ đạo, tác động). Lãnh đạo/chỉ đạo bao hàm việc liên kết, liên hệ với người khác và động viên họ hoàn thành những nhiệm vụ nhất định để đạt được mục tiêu của tổ chức [24]. Như vậy, chỉ đạo hoạt động phát triển năng lực nghiên cứu khoa học cho giáo viên tiểu học là nhiệm vụ của hiệu trưởng nhằm đảm bảo hiệu lực, hiệu quả của hoạt động này ở nhà trường giúp cho hoạt động này đi đúng hướng. Vì vậy, để thể hiện vai trò người đứng đầu, hiệu trưởng cần thực hiện các công việc như sau: Chỉ đạo giáo viên cốt cán (Có kiến thức về phương pháp nghiên cứu khoa học, có năng lực nghiên cứu khoa học) bồi dưỡng lại hoặc chia sẻ kinh nghiệm về nghiên cứu khoa học lại cho giáo viên toàn trường; Chỉ đạo các tổ chuyên môn tăng cường dự giờ, trao đổi kinh nghiệm giảng dạy, trong tiết dạy có sử dụng sản phẩm nghiên cứu khoa học như sáng kiến/biện pháp giúp đỡ học sinh tiến bộ; Chỉ đạo triển khai hội thảo khoa học, báo cáo chuyên đề cấp trường, cấp tổ về hoạt động nghiên cứu khoa học; Chỉ đạo tham gia hoạt động ngoài nhà trường về nội dung nghiên cứu khoa học; Chỉ đạo giáo viên mở/tham gia diễn đàn trao đổi, chia sẻ kinh nghiệm nghiên cứu khoa học qua mạng internet và các phương tiện truyền thông; Chỉ đạo tập huấn giáo viên về khả năng sử dụng công nghệ thông tin trong nghiên cứu khoa học; Huy động các nguồn lực tham gia hỗ trợ hoạt động nghiên cứu khoa học cho giáo viên.

- *Kiểm tra, đánh giá hoạt động phát triển năng lực nghiên cứu khoa học cho giáo viên tiểu học:* Mục đích cuối cùng của kiểm tra, đánh giá là điều chỉnh quyết định quản lý nhằm thực hiện có hiệu quả mục tiêu đã đề

ra. Ngoài ra, kiểm tra còn phải gắn với mục đích phát triển của tổ chức và cá nhân. Kiểm tra, đánh giá không chỉ là điều chỉnh mà còn là để phát triển [22]. Có thể hiểu, kiểm tra, đánh giá hoạt động phát triển năng lực nghiên cứu khoa học cho giáo viên tiểu học là để điều chỉnh kế hoạch phát triển năng lực nghiên cứu khoa học cho giáo viên tiểu học cho phù hợp với thực tiễn trong quá trình tổ chức thực hiện. Bên cạnh đó, thông qua kiểm tra, đánh giá sẽ giúp cho từng giáo viên nắm được năng lực nghiên cứu khoa học của mình đến đâu để từ đó cá nhân có những định hướng phát triển. Để đảm bảo mục đích của kiểm tra, đánh giá hoạt động phát triển năng lực nghiên cứu khoa học cho giáo viên tiểu học, cán bộ quản lý, hiệu trưởng trường tiểu học cần đảm bảo các nội dung sau: Xây dựng tiêu chí kiểm tra, đánh giá sản phẩm nghiên cứu khoa học của giáo viên; Theo dõi, giám sát, đánh giá thường xuyên quá trình thực hiện đề tài nghiên cứu khoa học của giáo viên; Tuyên dương, khen thưởng giáo viên tích cực, có kết quả tốt trong nghiên cứu khoa học; Phê bình, nhắc nhở giáo viên chưa tích cực, vi phạm tiêu chuẩn chất lượng trong quá trình thực hiện nghiên cứu khoa học; Định kì rút kinh nghiệm trong hoạt động nghiên cứu khoa học; Tổ chức, thành lập hội đồng đánh giá sản phẩm nghiên cứu khoa học cần đảm bảo khách quan, công bằng; Phối hợp các lực lượng liên quan, nhất là cơ quan chuyên môn cấp trên kiểm tra, đánh giá hoạt động nghiên cứu khoa học của giáo viên.

c. Một số lưu ý đối với hiệu trưởng trong quản lý hoạt động phát triển năng lực nghiên cứu khoa học cho giáo viên tiểu học

Quản lý hoạt động nghiên cứu khoa học là nhiệm vụ quan trọng của cán bộ quản lý các trường tiểu học trong giai đoạn hiện nay. Hầu hết các nghiên cứu khoa học của giáo viên chủ yếu dừng lại ở mức viết sáng kiến hay các biện pháp trong hội thi giáo viên giỏi, giáo viên chủ nhiệm giỏi. Năng lực nghiên cứu khoa học của giáo viên, kể cả cán bộ quản lý trường tiểu học rất cần phát triển, nhất là trong bối cảnh thực hiện Chương trình Giáo dục phổ thông 2018. Để năng lực nghiên cứu khoa học của giáo viên tiểu học được phát triển, chúng tôi kiến nghị với hiệu trưởng trường tiểu học một số vấn đề sau:

Thứ nhất: Tạo nền móng ban đầu cho giáo viên có kiến thức nghiên cứu khoa học thông qua việc tổ chức cho giáo viên học tập môn “Phương pháp nghiên cứu khoa học”.

Thứ hai: Khuyến khích giáo viên nghiên cứu khoa học bằng hình thức khen thưởng, xem xét chế độ thi đua. Thí dụ như động viên giáo viên viết sáng kiến để được công nhận sáng kiến cấp trường, cấp huyện, làm tiêu chí để đăng kí danh hiệu chiến sĩ thi đua các cấp, bằng khen các cấp. Tất cả các giáo viên có thể tạo ra sản phẩm nghiên cứu khoa học cơ bản nhất là biện pháp giúp đỡ học sinh tiến bộ để tham gia thi giáo viên giỏi cấp trường, cấp huyện.

Thứ ba: Mạnh dạn đổi mới, sáng tạo trong công tác quản lý hoạt động nghiên cứu khoa học ở nhà trường như mời các chuyên gia về lĩnh vực nghiên cứu khoa học về bồi dưỡng, chia sẻ kinh nghiệm cho giáo viên nhà trường. Chủ động và có cơ chế đãi ngộ cho giáo viên học cao học, giáo viên có năng lực và có sản phẩm nghiên cứu khoa học là bài báo khoa học có hàm lượng khoa học cao.

Thứ tư: Phát triển, nhân rộng gương điển hình về nghiên cứu khoa học trong nội bộ nhà trường. Hơn ai hết, cán bộ quản lý và giáo viên cốt cán nhà trường phải đi đầu trong nghiên cứu khoa học. Khi có một sản phẩm nghiên cứu khoa học từ lực lượng này, cán bộ quản lý, hiệu trưởng sẽ có bước triển khai ứng dụng phù hợp thực tế trong toàn trường.

3. Kết luận

Nội dung nghiên cứu nêu trên là tổng hợp phân tích tổng quan tài liệu về nghiên cứu khoa học của giáo viên. Theo đó, tác giả cũng đã hình thành được các khái niệm cơ bản như: Năng lực; năng lực nghiên cứu khoa học; phát triển năng lực nghiên cứu khoa học cho giáo viên tiểu học. Đồng thời, tác giả cũng chỉ ra những biểu hiện thành phần của năng lực nghiên cứu khoa học cho giáo viên tiểu học. Bên cạnh đó, tác giả cũng làm rõ tầm quan trọng và sự cần thiết của quản lý hoạt động phát triển năng lực nghiên cứu khoa học cho giáo viên tiểu học. Ngoài ra, tác giả cũng xây dựng các nội dung quản lý của hiệu trưởng về phát triển năng lực nghiên cứu khoa học cho giáo viên tiểu học, bao gồm 4 chức năng cơ bản như: Lập kế hoạch, tổ chức, chỉ đạo và kiểm tra, đánh giá hoạt động phát triển năng lực nghiên cứu khoa học cho giáo viên tiểu học. Mặt khác, tác giả cũng nêu ra một số lưu ý đối với hiệu trưởng trong quản lý hoạt động phát triển năng lực nghiên cứu khoa học cho giáo viên tiểu học.

Tài liệu tham khảo

- [1] Ban Chấp hành Trung ương, (2002), *Tài liệu Hội nghị lần thứ sáu Ban Chấp hành Trung ương Khóa IX*.
- [2] Chính phủ, (13/6/2012), *Chiến lược Phát triển giáo dục 2011 - 2020, Ban hành kèm theo Quyết định số 711/QĐ-TTg*.
- [3] Bộ Giáo dục và Đào tạo, (2009), *Dự án Việt - Bỉ, Nâng cao chất lượng đào tạo và bồi dưỡng giáo viên tiểu học, trung học cơ sở các tỉnh miền núi phía Bắc Việt Nam*.
- [4] Ban Chấp hành Trung ương, (04/11/2013), *Nghị quyết số 29/NQ-TW về Đổi mới căn bản, toàn diện giáo dục*

- và đào tạo, đáp ứng yêu cầu công nghiệp hóa, hiện đại hóa trong điều kiện kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa và hội nhập quốc tế.
- [5] Phạm Minh Hùng, (2000), *Phương pháp nghiên cứu khoa học giáo dục*, Trường Đại học Vinh.
- [6] Vũ Cao Đàm, (2005), *Phương pháp luận nghiên cứu khoa học*, NXB Khoa học và Kỹ thuật.
- [7] Nguyễn Đình Huy, (7/2014), *Đảm bảo chất lượng nghiên cứu khoa học và sáng kiến kinh nghiệm ở trường trung học phổ thông theo tiếp cận quản lý chất lượng tổng thể*, Tạp chí Giáo dục, số 337, Kỳ 1, tr.10-11.
- [8] Nguyễn Thị Minh Hồng - Nguyễn Vĩnh Khương, (2016), *Một số biện pháp phát triển năng lực nghiên cứu cho giảng viên trẻ Trường Đại học Sư phạm Thành phố Hồ Chí Minh*, Tạp chí Khoa học, Trường Đại học Sư phạm Thành phố Hồ Chí Minh, số 7, tr.93-105.
- [9] Võ Thị Ái Mĩ, (9/2017), *Thiết kế bài tập phát triển năng lực nghiên cứu khoa học của học sinh trong dạy học sinh học*, Tạp chí Khoa học Giáo dục, số 144, tr.65-69.
- [10] Nguyễn Văn Đệ - Nguyễn Văn Vũ, (3/2018), *Thực trạng và biện pháp quản lý hoạt động nghiên cứu khoa học của giáo viên trung học phổ thông ở huyện An Biên, tỉnh Kiên Giang*, Tạp chí Giáo dục, số 425, Kỳ 1, tr.5-9.
- [11] Bùi Hiền và cộng sự, (2001), *Từ điển Giáo dục học*, NXB Từ điển Bách khoa.
- [12] OECD, (2002), *Definition and Selection of Competencies: Theoretical and Conceptual Foundation*.
- [13] Nguyễn Xuân Quy, (2015), *Một số biện pháp phát triển năng lực nghiên cứu khoa học cho học sinh trong dạy học Hóa học*, Tạp chí Khoa học, Trường Đại học Sư phạm Thành phố Hồ Chí Minh, 6(72), tr.146-152.
- [14] Chế Thị Hải Linh, (2019), *Quản lý đào tạo giáo viên tiểu học ở các trường/khoa đại học sư phạm theo tiếp cận năng lực*, Luận án Tiến sĩ Quản lý giáo dục, Trường Đại học Vinh.
- [15] Bộ Giáo dục và Đào tạo, (2018b), *Thông tư 20/2018/TT-BGDĐT về ban hành Quy định chuẩn nghề nghiệp giáo viên cơ sở giáo dục phổ thông*.
- [16] Phạm Việt Vương - Vũ Lệ Hoa - Nguyễn Lăng Bình, (2013), *Tăng cường năng lực nghiên cứu khoa học của giáo viên: Dành cho giáo viên trung học phổ thông*, NXB Giáo dục Việt Nam.
- [17] Nguyễn Văn Hồng - Vũ Thị Thanh Thùy, (3/2018), *Định hướng phát triển năng lực nghiên cứu khoa học cho học sinh trong dạy học phần “sinh thái học” (sinh học 12)*, Tạp chí Giáo dục, số 425, Kỳ 1, tr.54-56.
- [18] Katz, E., - Coleman, M., (2001), *The growing importance of research at academic colleges of education in Israel*, Education and Training, Vol. 43 (2), pp.82-93.
- [19] Soh, K. C. & Tan, C., (2008), *Hội thảo về nghiên cứu khoa học sư phạm ứng dụng*, Hong Kong: EL21.
- [20] Bộ Giáo dục và Đào tạo, (2023), *Thông tư 08/2023/TT-BGDĐT về Sửa đổi, bổ sung một số điều của các Thông tư số 01/2021/TT-BGDĐT, 02/2021/TT-BGDĐT, 03/2021/TT-BGDĐT, 04/2021/TT-BGDĐT ngày 02 tháng 02 năm 2021 của Bộ Giáo dục và Đào tạo quy định mã số, tiêu chuẩn chức danh nghề nghiệp và bổ nhiệm, xếp lương viên chức giảng dạy trong các cơ sở giáo dục mầm non, phổ thông công lập*.
- [21] Phan Thái Hiệp, (2023), *Xây dựng khung năng lực chuyên môn cho giáo viên tiểu học giai đoạn hiện nay*, Tạp chí Khoa học Giáo dục Việt Nam, tập 19, số S3, tr.79-84, DOI: <https://doi.org/10.15625/2615-8957/12320313>.
- [22] Trần Kiểm, (2012), *Những vấn đề cơ bản của Khoa học quản lý giáo dục*, NXB Đại học Sư phạm, Hà Nội.
- [23] Nguyễn Lộc, (2010), *Li luận về quản lý*, NXB Đại học Sư phạm, Hà Nội.
- [24] Bernd Meier - Nguyễn Văn Cường, (2016), *Li luận dạy học hiện đại - Cơ sở đổi mới mục tiêu, nội dung và phương pháp dạy học*, NXB Đại học Sư phạm, Hà Nội.

DEVELOPING SCIENTIFIC RESEARCH COMPETENCE FOR PRIMARY SCHOOL TEACHERS

Phan Thai Hiep

Email: thayhiemphtapt2@gmail.com
 Vinh University
 182 Le Duan, Vinh city,
 Nghe An province, Vietnam

ABSTRACT: *Scientific research is not only administrators' task but also teachers' regular work including primary school teachers. Teachers improve professional competence and have opportunities to share and use their experiences in the classroom through scientific research on elementary education. Their proficiency in scientific research will enable teachers to enhance the efficacy of their instructional strategies, thus enhancing the quality of instruction. Numerous helpful papers are available to help teachers become more proficient in scientific research. The review of the literature is analyzed, and a theoretical framework for managing the enhancement of primary school teachers' scientific research competency is developed. It serves as the foundation for suggestions for ways to manage the future growth of primary school teachers' scientific research competency.*

KEYWORDS: *Competence, scientific research, scientific research competence, teachers, primary school.*